

Öğretmen Liderliği Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Ercan YILMAZ¹ Gulnar JAFAROVA²

¹Prof. Dr, Necmettin Erbakan Üniversitesi, eyilmaz@konya.edu.tr

²Öğrenci, Necmettin Erbakan Üniversitesi, gulnar.ceferova94@gmail.com

Makale Bilgileri

Makale Geçmişi
Geliş: 28.07.2022
Kabul: 13.09.2022
Yayın: 30.09.2022

Anahtar Kelimeler:
Öğretmen,
Öğretmen liderliği,
Lider öğretmen
özellikleri,
Ölçek geliştirme

ÖZ

Bu çalışmada, öğrenci görüşlerine göre öğretmenlerin öğretmen liderliği becerilerini ölçmek amacıyla geçerli ve güvenilir bir ölçme aracının geliştirilmesi amaçlanmıştır. Sistemik bir yaklaşım izlenen bu çalışmada Açıklayıcı ve Doğrulayıcı Faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Faktör analizleri 690 öğrenciden (AFA için 445, DFA için 245 öğrenci) elde edilen veriler üzerinde yapılmıştır. AFA sonucunda ölçeğin 18 vinyete dayalı madde ve 2 alt boyuttan oluştuğu tespit edilmiştir. İlgili literatür dikkate alınarak bu boyutların “Etkileme” ve “Takım Liderliği” olarak isimlendirilmesine karar verilmiştir. Öğretmen Liderliği Ölçeği’nin (ÖLÖ) bu yapısı üzerinde DFA gerçekleştirilmiş, sonuçta 2 madde ölçekten çıkartılmıştır. İkinci Düzey DFA ile de sınanan ölçeğin uyum değerlerinin kabuledilebilir veya mükemmel düzeyde olduğu belirlenmiştir. Gerçekleştirilen faktör analizleri sonucunda 16 vinyete dayalı maddeden oluşan iki boyutlu bir yapı ortaya konulmuştur.

Ölçeğin güvenilirliğini tespit etmek amacıyla Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. Gerçekleştirilen güvenilirlik analizleri sonuçları ölçeğin boyutları açısından incelendiğinde ÖLÖ’nün “Etkileme” alt boyutu için .902 ve “Takım Liderliği” alt boyutu için .701 olduğu tespit edilmiş, iç tutarlılık katsayısı ise .903 olarak belirlenmiştir. Bulgular ışığında 5’li likert tipli olan Öğretmen Liderliği Ölçeği’nin öğretmenlerin liderlik becerilerini ölçmek için geçerli ve güvenilir ölçme aracı olduğu sonucuna varılmıştır.

Development of Teacher Leadership Scale: Validity and Reliability Study

Article Info

Article History
Received: 28.07.2022
Accepted: 13.09.2022
Published: 30.09.2022

Keywords:
teacher,
teacher leadership,
teacher leader
characteristics,
scale development

ABSTRACT

In this study, it was aimed to develop a valid and reliable measurement tool in order to measure teachers' teacher leadership skills according to student opinions. In this study, in which a systematic approach was followed, Exploratory and Confirmatory Factor Analyses were used. The factor analyses were done using the data obtained from the 690 students (445 for EFA and 245 for CFA). As a result of EFA, it was determined that the scale consisted of 18 items based on vignettes and 2 sub-dimensions. Taking the related literature into consideration, it was decided to classify these dimensions as “Influence” and “Team Leadership”. CFA was done on this structure of the Teacher Leadership Scale (TLS) and 2 items (vignettes) were excluded as a result. It was determined through a second level CFA that the tested scale's adaptive values were at an acceptable or perfect level. As a result of the factor analyzes carried out, a two-dimensional structure consisting of 16 vignette-based items was revealed.

In order to determine the reliability of the scale, Cronbach alpha internal consistency coefficients were calculated. When the results of the reliability analyses were analyzed in terms of the scale's dimensions, it was determined as .902 for the “Influence” sub-dimension of TLS and as .701 for the “Team Leadership” sub-dimension of the scale. The internal reliability coefficient of TLS was determined as .903. According to the findings, it was concluded that the 5-point Likert-type Teacher Leadership Scale is a valid and reliable measurement tool to measure the leadership skills of teachers.

Atıf/Citation: Yılmaz, E. & Jafarova, G. (2022). Öğretmen liderliği ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi (AKEF) Dergisi*, 4(2), 328- 346.

GİRİŞ

Hızlı bir değişim ve gelişim sürecinin yaşandığı günümüzün zorlukları ile baş edebilmek için öğrencilerin birçok beceriyle donatılması gerekir. Bu gereksinimin karşılanması ise okul ve onun önemli paydaşlarından biri olan öğretmenlerin sorumluluğundadır (Cretu, 2017). Öğrencilere çağımızın gereksinimlerine uygun beceriler kazandırabilmeleri için kuşkusuz ki, öğretmenlerin de kendi nitelik ve becerilerini geliştirmeleri, değiştirmeleri gerekmektedir. Özellikle teknolojik gelişmeler sonucu bilginin öğrenciler tarafından erişilebilir olgu haline gelmesi (Özel, 2016) öğretmenleri bilgiyi aktaran kişi olma konumundan çıkarıp öğrencilere bilgiyi elde etmeleri için yol gösteren, onları motive eden, amaçları yönünde etkileyen, hedefleri ışığında destekleyen kişiler olma konumuna getirmiştir (Alashwal, 2019). Bu özellikler göz önünde bulundurulduğunda, öğretmenlerin liderlik özelliklerini barındırması gerektiği söylenebilir (Can, 2014; Saydullayeva & Raxmanova, 2021; Warren, 2021). Öğretmen faaliyetlerinin çoğu sınıf ortamlarında öğrencilerle ilişkili olduğundan onların liderlik becerilerinin öğrenci gelişimi açısından fayda sağladığı düşünülebilir (Shen, Wu, Reeves, Zheng, Ryan & Anderson, 2020; Warren, 2021). Ayrıca, liderlik kavramının doğasının tek kişi liderliğinden paylaşılmış bir olgu haline geçiş yapması kurumsal açıdan da okullarda görev yapan öğretmenlerin liderlik sorumluluğu alması gereken önemli kişiler olduğu kanısını ortaya çıkarmaktadır (Yiğit, Doğan & Uğurlu, 2013). Bu sebepten öğretmen liderliği son zamanlarda araştırılan güncel konulardan biri konumuna gelmiştir. Gerçekleştirilen çalışmalarda, öğretmen liderliğinin okul kültürü (Güven, 2015; Kabler, 2013; Öztürk & Şahin, 2017; Wynne, 2004; Yusof, Al-Hafiz Osman & Noor, 2016), örgütsel bağlılık (Colak, Altinkurt & Yılmaz, 2014), sınıf, okul iklimi (Aslan, 2011, İnanır, 2020), meslektaşların faaliyetleri (Fairman & Mackenzie, 2012), okul etkililiği, gelişimi (Hook, 2006; Muijs & Harris, 2006), öğrenci başarısı (Katyal & Evers, 2004; Shen vd., 2020; Sugg, 2013; Warren, 2021; Wilson, 2016) gibi değişkenler üzerinde önemli etkileri olduğu ortaya konulmuştur. Bu araştırma sonuçlarından da yola çıkılarak okullarda görev yapan öğretmenlerin hangi düzeyde liderlik becerilerine sahip olmalarının tespit edilmesinin önem arz ettiği söylenebilir. Bu arz dikkate alınarak öğretmen liderliği ile ilgili çalışmalarda kullanılmak üzere geçerli ve güvenilir ölçme araçlarına ihtiyaç duyulacağı düşünülmektedir.

Alan yazın incelendiğinde öğretmen liderliğine ilişkin araştırmalarda kullanılmak üzere çeşitli ölçme araçlarının mevcut olduğu görülmüştür. Bu ölçme araçlarından biri, Katzenmeyer ve Moller'in (2009) geliştirmiş olduğu, "öz farkındalık", "değişime öncülük etme", "iletişim", "çeşitlilik", "öğretimsel yeterlilik ve liderlik", "sürekli iyileştirme" ve "kendi kendine organize olma" gibi yedi boyuttan oluşan "Öğretmen Liderliği Öz-değerlendirme" (Teacher Leadership Self-Assessment (TLSA)) ölçeğidir. İlgili ölçeğin boyutları farklı araştırmacıların (Mansor, Yunus & Yuet, 2018; Yaacob & Don, 2008) öğretmen liderliği ile ilgili oluşturduğu modellere, araştırmalara ışık tutmuştur.

Öğretmen liderliği ile ilgili bir ölçek de Türkiye'de Beycioğlu ve Aslan (2010) tarafından geliştirilmiştir. İlgili ölçek "Kurumsal Gelişme", "Mesleki Gelişim" ve "Meslektaşlarla İşbirliği" isimli üç boyuttan oluşmaktadır. İlk boyuta göre, öğretmenler yönetsel faaliyetlere katılarak gelişime katkı sağlar. Mesleki gelişim boyutu, öğretmenlerin mesleki yönden kendilerini sürekli geliştirmelerine, rol model davranışları ile öğrencileri ve diğer öğretmenler üzerinde etki oluşturmasına işaret eder. Üçüncü boyut ise, öğretmenler arası işbirliğine odaklanmaktadır.

Diğer bir ölçme aracı ise, Wang ve Xia (2020) tarafından geliştirilen, Türkçeye uyarlanması ise Akyürek ve Özdemir (2021) tarafından gerçekleştirilen ölçektir. Bu ölçek 4 boyuttan- "Öğretim ve mesleki gelişime liderlik etmek", "Öğretmen liderlerin özellikleri", "Okul çapında karar alma sürecine katılım", "Çeşitlilik ve sürekli gelişim"- oluşmaktadır. Bahsi geçen son iki ölçek 5'li likert tipi ölçektir.

Öğretmen Liderliği Ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Bu ölçeklerin yanı sıra alan yazın incelemesi zamanı benzer nitelikleri ölçmeye hizmet eden Deniz ve Hasançebiğolu'nun (2003) "Öğretmen Liderlik Stilleri Ölçeği", Demir'in (2014) "Öğretmen Liderliği Kültürü Ölçeği", Yuet, Yusof & Mohamad'ın (2016) ise "Öğretmen Liderliği Yeterlilik Ölçeği (Teacher Leadership Competency Scale)" isimli ölçme araçları geliştirdikleri tespit edilmiştir. Fakat ismi geçen bu ölçekler öğretmenlerin kendi algılarına göre liderlik özelliklerini betimlemeye yönelik geliştirilmiştir. Öğretmen liderliğinin nihai amaçlarından birinin öğrenci öğrenmelerini geliştirmek olduğu (Sinha, Hanuscin, Rebello, Muslu & Cheng, 2012) ve bu kavramın öğrencilerin bireysel özelliklerine uygun öğretimi tasarlama, onların derse katılımlarını sağlama gibi günlük sınıf etkinlikleri ile bağlantılı olduğu (Can, 2014) dikkate alındığında öğrenci görüşlerinin öğretmenlerin liderlik özelliklerini betimlemede önemli etken olduğu söylenebilir.

Tsai (2017), bu alanda kullanılmak üzere geliştirilmiş bazı ölçme araçlarının az sayıda maddeyi kapsamasına (Leithwood & Jantzi, 1999), geçerlilik ve güvenirlilik sorunu olduğuna (Cheng, 2009; Riel & Becker 2008) da vurgu yaparak öğrencilerin bakış açısını dikkate alan Öğretmen Liderliği Stil Ölçeği (The Teacher Leadership Style Scale) geliştirmiştir. İlgili ölçme aracı 29 madde ve "Karizmatik lider", "İdeolojik lider" ve "Pragmatik lider" isimli 3 boyuttan oluşmaktadır.

Bahsi geçen bu ölçekte daha çok liderlik tarzlarının dikkate alınması, öğrencilerin bakış açısından öğretmenlerin liderlik özelliklerini belirlemeye yönelik ölçme araçlarının sınırlı sayıda olması göz önünde bulundurularak, öğrenci görüşlerine dayalı bir şekilde öğretmen liderliği ölçeğinin geliştirilmesinin alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bununla beraber geliştirilecek olan ölçme aracı vinyete dayalı maddelerden oluşan bir ölçek olma özelliği ile de daha önce geliştirilmiş olan ölçeklerden farklılaşmaktadır. Vinyetler bir durum veya kişi hakkında yargıya varmalarını sağlamak için katılımcılara sunulan kısa açıklamalardır (Rooks, Raub, Selten & Tazelaar, 2000). Vinyetler, resim, simüle edilmiş metin (kısa hikaye) vs. şekillerde oluşturularak katılımcılara sunulur ve konu ile ilgili görüşleri belirlenmeye çalışılır (Hughes & Huby, 2002). Araştırmalarda betimlenmeye çalışılan durumu somutlaştırma, vinyetleri (kısa hikayeler) diğer ölçme araçlarında bulunan soru türlerinden farklı kılan özellik olarak ortaya çıkmaktadır (Alexander & Becker, 1978). Bu özelliği dikkate alınarak, vinyetlerin katılımcıların tutum, algı ve inançlarını tespit etmede nitelikli verilerin elde edilmesini temin eden daha faydalı ölçme araçları olduğu kanısına varılabilir (Hughes & Huby, 2002). Araştırmanın çalışma grubunun öğrencilerden oluşacağı göz önünde bulundurularak konu ile ilgili katılımcılara sunulacak olan soruları somutlaştırmak için vinyetlerin (kısa hikayelerin) kullanılmasının daha nitelikli verilerin elde edilmesini sağlayacağı düşünülmüştür. Bu düşünce ve ilgili alanda vinyete dayalı ölçeklerin geliştirilmediği gerçeği göz önünde bulundurularak yapılacak olan bu çalışmada öğretmenlerin liderlik becerilerini değerlendirmek için vinyete dayalı bir şekilde geçerli ve güvenilir ölçme aracının geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Kuramsal Altyapı

Öğretmen liderliği hem kurumsal hem de öğrenci gelişimi açısından önemli etken olarak değerlendirilebilir. Okullarda dağıtılmış liderliğin bir yansıması olarak öne çıkan (Rutherford, 2006) öğretmen liderliğinin kesin net bir tanımı yapılmamakla (Lai & Cheung, 2015; Muijs & Harris, 2003) beraber literatür incelendiğinde bu kavramın çeşitli açılardan ele alındığı görülmektedir.

Öğretmen liderliği, tüm öğretmenlerin çeşitli zamanlarda lider olma olasılığını belirleyen paylaşılmış ve kolektif bir çabadır (Greenlee, 2007). Öğretmen liderliği bir rol olmakla beraber bir eylem olarak da tanımlanabilir. Öğretmenlerin liderlik faaliyetlerinin bu mesleğinin oluşumundan itibaren sınıf içinde mevcut olduğu söylenebilir (Guenzler, 2016). Öğretmen liderliği sınıf içi faaliyetler açısından düşünüldüğünde, eğitim öğretim süreçlerini öğrencilerin bireysel gelişim düzeylerine göre tasarlayabilme, öğrencilerin kendi istekleriyle derse katılımını sağlayabilme, onların sürekli kendilerini

Öğretmen Liderliği Ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

geliştirmeleri için yöneltebilme becerisi olarak ifade edilebilir (Can, 2014). Fakat, zamanla öğretmenlerin liderlik faaliyetleri sınıfın ötesine taşınmıştır (Guenzler, 2016). Sınıfın ötesine taşınan bu liderliği Petrie (1995) öğretmenlerin okul içinde gerçekleştirilen mesleki toplantılarda en iyi uygulamaları ile ilgili bilgiler paylaşması, öğretmen adaylarına mentörlük yapması gibi faaliyetlerle ilişkilendirmiştir (Cosenza, 2015). Lambert (2003) ise, lider öğretmenleri fark yaratma hayali olan, amaca yönelik duygularını canlı tutmayı başaran, düşünen, sorgulayan, faaliyet odaklı, zanaatlarını geliştiren, güçlü benlik duyguları olan, öğrenci öğrenmeleri için sorumluluk alan, kendisi de öğrenmeye açık olan bireyler olarak tanımlamıştır (Lambert, 2003).

Yapılan açıklamalardan öğretmen liderliğinin çeşitli boyutlarda ele alındığı, öğretmenlerin üstlendikleri liderlik rollerine vurgu yapıldığı anlaşılmaktadır. Öğretmen liderliği kavramının daha iyi anlaşılmasını temin etmek için birçok araştırmacı bu kavramı birden çok boyutta açıklama yolunu tutmuşlar. Day ve Harris'in (2003) belirlediği 4 boyuttan yola çıkılarak lider öğretmenlerin rol ve özellikleri genel olarak aşağıdaki şekilde ifade edilebilir. Lider öğretmenler,

- okul felsefesini sınıf ortamındaki öğretim faaliyetlerine yansıtır,
- okul süreçlerini sahiplenme duygusu ile kendilerini gelişim ve değişimin bir parçası gibi hisseder,
- kendi uzmanlığı ile diğer öğretmenler için de bilgi kaynağı fonksiyonu icra eder;
- öğretmenler arasında karşılıklı öğrenmeyi temin eden meslektaşlar arası yakın ilişkilerin kurulmasına, işbirlikçi kurum kültürünün oluşmasına katkı sağlar (Harris, 2003; Muijs & Harris, 2003).

Öğretmen liderliğinin önemi, öğretmen liderlerin oynadığı rol ve işlevlerde yatmaktadır (Pang & Miao, 2017). Harrison ve Killion (2007) lider öğretmenlerin kaynak sağlayıcı, öğretim uzmanı, müfredat uzmanı, öğrenmeyi kolaylaştıran, sınıf destekçisi, okul lideri, mentor, veri koçu, değişim katalizörü, sürekli öğrenen olma gibi rollere büründüklerini ifade etmişler.

Tüm bu açıklamalar ve liderliğin temelinde etki, etkileme kavramının yattığı (Beycioğlu & Şahin, 2017) göz önünde bulundurulduğunda öğretmenlerin başarılı bir şekilde liderlik sergileyebilmesi için okul paydaşlarını etkileme becerisine sahip olması gerektiği söylenebilir. Öğretmen faaliyetlerinin büyük bir kısmı sınıf içi öğretim süreciyle ve öğrencilerle ilgili olduğundan (Warren, 2021) bu etkilemenin öğrenciler üzerinde gerçekleştirilmesi gerekecektir. Öğrencileri etkilemek için ise, öğretmenlerin öğrencilerin ilgi, merak ve bireysel özelliklerini bilmesi, bu özelliklere uygun ders işleme yöntem ve tekniklerini, öğretim sürecinde kullanılacak araç ve gereçlerini, iletişim tarzını seçmesi, onların güvenini kazanması, yeteneklerini ortaya çıkarması, amaçları yönünde motive etmesi gerektiği düşünülmektedir. Lider öğretmen faaliyetleri sınıf içi aktivitelerle sınırlı kalmadığından bu özelliği taşıyan öğretmenlerin öğrencilerin faaliyetlerini sınıfın ve okulun ötesine taşıyacak işbirlikçi sosyal aktiviteler gerçekleştirilmesi, öğrencilerin okul dışındaki yaşamları ile de ilgilenmesi gerektiği de söylenebilir (Can, 2014)

Öğretmenlerin sunulan bu liderlik özelliklerine sahip olmasının sınıf içinde ve ötesinde, okul içinde ve okul dışında eğitimsel amaçların gerçekleştirilmesinde önemli iyileştirmelere yol açacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Çalışma Grubu

Öğretmenlerin öğretmen liderliği düzeylerini belirlemeyi amaçlayan bu ölçek geliştirme çalışmasında öğrencilerin görüşleri dikkate alınmıştır. Araştırmanın örneklemini Konya'nın merkez ilçelerinde ortaokul ve lise düzeyindeki okullarda, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında eğitim görmekte

Öğretmen Liderliği Ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

olan 690 öğrenci oluşturmaktadır. Ölçek geliştirme sürecinde analiz için örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde madde sayısı dikkate alınmaktadır. Katılımcı sayının madde sayısının kaç misli olması konusunda araştırmacılar farklı görüşlere sahip olsa da genel kabul gören yaklaşım, örneklem büyüklüğünün madde sayısının 5 katı (Bryman & Cramer, 2001) veya 10 misli olması gerektiği yönündedir. Genel olarak ifade edildiğinde, sosyal bilimler araştırmalarının çoğunda örneklem büyüklüğünün faktör analizine tabi tutulacak madde sayının en az 5 misli olması şartıyla 200-350 civarında olması uygun görülebilir (Gürbüz & Şahin, 2018). Açımlayıcı ve Doğrulayıcı Faktör analizi için örneklem belirlenirken Çok Aşamalı Örneklem yöntemi dikkate alınmıştır. Evrendeki öğrenciler öğrenim gördükleri ortaokul ve lise okul türlerine göre tabakalara ayrılmıştır. Her bir alt tabakalarda yer alan okullar küme olarak değerlendirilmiştir. Rassal kümeleme örnekleme yöntemi ile okullar belirlenerek bahsi geçen okullarda eğitim alan öğrencilere taslak ölçekler uygulanmıştır.

Taslak ölçek formundaki vinyete dayalı maddelerin anlaşılır olup olmadığı (12 ortaokul, 14 lise öğrencisi) ve ölçeğin cevaplanma süresi (16 öğrenci) evrendeki alt tabakasından rassal kümeleme örnekleme metodu ile seçilmiş 42 öğrencinin katılımı ile belirlenmeye çalışılmıştır. Geliştirilecek olan ölçeğin kararlılığını tespit etmek amaçlı evrendeki alt tabakasından rassal kümeleme örnekleme yöntemi ile belirlenen 103 öğrenci test tekrar sürecinin örneklemini oluşturmuştur. Bu aşamalarda katılım sağlayan öğrenci sayısı da dikkate alındığında araştırmanın genel çalışma grubunun 835 öğrenciden oluştuğu söylenebilir.

Veri Toplama Araçları

Taslak Ölçeğin Geliştirilmesi: Taslak ölçek geliştirmeden önce 82 tane öğretmenden açık uçlu bir şekilde bir öğretmenin sahip olması gereken liderlik özelliklerini betimlemeleri istenmiştir. Bu betimlemeler ışığında lider öğretmenlerin sahip olması gereken nitelikler liste haline getirilmiştir. Bu liste üzerinden yine aynı öğretmenler, listede bulunan lider öğretmen özelliklerini öncelik sıralamasına tabi tutmuşlardır. Sıralama sonuçları incelenmiş ve her bir görüşün aldığı puanlara göre öncelik sıralaması yapılmıştır. Daha sonra öneriler, Pareto analizi tekniği ile çözümlenmeye çalışılmıştır. Pareto analizine, literatürde “80-20”, “90-10” kuralı veya “70-30” kuralı da denir. ABC analizi olarak da isimlendirilen Pareto grafiği, alışılmış temel ayırım metodu veya önceliklerin belirlenmesi olarak kullanılmaktadır. Pareto analizi, değişik sayıdaki önemli sebepleri, daha az önemde olan sebeplerden ayırmak için kullanılan bir tekniktir. Bu teknik bir olayın grafik yardımıyla gösterilmesi ve karşılaşılan problemin veya konunun en önemli sebebi üzerinde dikkati yoğunlaştırmakta ve önceliklerin belirlenmesine yardımcı olmaktadır (Özcan, 2001).

Gerçekleştirilen pareto analizi ile belirlenen öğretmen liderliği nitelikleri; uzman görüşlerine sunulmuştur. Uzman görüşlerine göre, lider öğretmende bulunması istenilen özellikler gruplandırılmıştır. Bu gruplandırma ve gruplandırmaya ait niteliklerin, alanyazın ve kuramsal yapı (Bozak, 2019; Can 2014; Can, 2009; Çakırcı, 2017; Harris, 2003; Harrison & Killion, 2007; Lambert, 2003; Muijs & Harris, 2003; Wynne, 2004) tutarlığı incelenmiştir. Gerçekleştirilen bu işlemlerle öğretmen liderliği özelliklerinin ölçütleri belirlenmiştir. Bu ölçütlere uygun vinyetler (kısa hikayeler) tasarlanmıştır. Tasarlanan vinyetler tekrar alan uzmanlarının görüşlerine sunulmuştur. Vinyetlerin öğretmen liderliği, liderlik, öğretmen özellikleri vs. alanlarda akademik araştırmalar gerçekleştirmiş uzman kişiler tarafından (5 alanında uzman) değerlendirilmesi sağlanmıştır. Gönderilen değerlendirme formuna uygun olarak uzmanlar geliştirilen ölçeğin yapısını oluşturan nitelikler, vinyetler, bu vinyetlerin içeriği, anlamlılığı, yapısı ve uygulanabilirliği ile ilgili görüşlerini belirli kriterlere (1=uygun değil, 2=çok düzeltilmesi gerekli, 3= az düzeltilmesi gerekli, 4= çok uygun) göre ifade etmişler. Uzman görüşlerindeki uyum durumu Kendall Uyuşum Katsayısı analizi ile belirlenmiştir. Bu analiz sonucunda uzman görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır (Kendall's $W = ,317$ $p = ,216$). Uzmanların değerlendirmeleri dikkate alınarak vinyete dayalı maddeler üzerinde gerekli

Öğretmen Liderliği Ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

görülen değişiklikler ve düzeltmeler yapılmıştır. Bundan sonra, taslak ölçekteki vinyetlerin dil, anlatım, ifade ve anlaşılabilirlik durumunu değerlendirmek için 3 dilbilim uzmanı ile iletişime geçilmiş, ilgili alanda değerlendirmeleri ve görüşleri alınmıştır. Bu değerlendirme sonuçlarına uygun olarak vinyetler yeniden yapılandırılmıştır. Uzman değerlendirmelerinden ve gerekli görülen düzenlemelerden sonra 28 maddeli taslak ölçek 23 maddeye düşürülmüştür.

Öğretmen Liderliği ölçeğinin vinyete dayalı 23 maddesinin cevaplandırılma şekli ile ilgili ölçme değerlendirme uzmanlarının görüşleri alınmıştır. Bu görüşler doğrultusunda taslak ölçekteki vinyete dayalı maddelerin likert tipli 5 dereceli (1- Benim öğretmenime hiç benzemiyor, 2- Benim öğretmenime benzemiyor, 3- Benim öğretmenime ne benziyor ne benzemiyor, 4-Benim öğretmenime benziyor, 5- Benim öğretmenime çok benziyor) cevaplandırma modelinin uygulanmasına karar verilmiştir. Ölçeğin yönerge kısmı da oluşturularak taslak ölçeğe son hali verilmiştir.

Taslak ölçek, 26 kişiden (12'si ortaokul, 14'ü lise düzeyinde öğrenim gören) oluşan öğrenci grubuna uygulanmıştır. Uygulama sürecinde öğrencilerden anlamakta zorlandıkları kısımları işaretlemeleri ve görüşlerini belirtmeleri istenmiştir. Öğrencilerden gelen görüşler göz önünde bulundurularak ilgili sorunlar düzeltildikten sonra taslak ölçek tekrardan dilbilim uzmanlarına gönderilerek incelenmesi sağlanmıştır. Uzman onayı alındıktan sonra taslak ölçeğe son hali verilmiştir. Daha sonra cevaplama süresini belirlemek amacıyla taslak ölçek 16 öğrenciye sunulmuş, cevaplanma süresinin 12-14 dakika arasında değiştiği gözlemlenmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde; öğretmenlerin öğretmen liderliği becerilerini belirlemek amacıyla geliştirilen Öğretmen liderliği ölçeğinin geliştirilmesi sürecinde yapılan analizler yer almaktadır.

Öğretmen Liderliği Ölçeği'nin (bundan sonra ÖLÖ) geliştirilmesi amacıyla ilk gerçekleştirilen analiz açımlayıcı faktör analizi olmuştur. Daha sonra açımlayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen maddelerin yapı geçerliliğinin ne derece yeterli olduğunu belirlemek için gerçekleştirilen doğrulayıcı faktör analizi sonuçları sunulmuştur. Ölçeğin boyutları belirlenmesinden sonra bu boyutlara ilişkin iç tutarlılık güvenirlilik hesaplamalarına da yer verilmiştir.

Toplanan verilerle ÖLÖ'ye ait maddelerin ölçekle tutarlılığını belirlemek amacıyla maddelerin madde-toplam puan korelasyonları ve anti-image korelasyon matrisleri incelenmiştir. Maddelerin madde-toplam analiz sonuçlarına göre; madde-toplam korelasyon değerleri .330 ile .685 arasında değişmektedir. Bu değerlerin 0.30 üzerinde gerçekleşmesi gerektiği belirtilir (Büyüköztürk, 2015). Bu sonuçlara göre ölçek maddeleri analize alınabilir. Gerçekleştirilen incelemeler sonucunda anti-image korelasyon değerlerinin .828 ile .960 olduğu tespit edilmiştir. Ölçek maddelerinin ölçekle ilişkili olduğu ölçütü, anti-image korelasyon matrisinin köşegeninin ,5'in altında olmamasıdır (Can, 2018). ÖLÖ'nün anti-image korelasyon matrisinin köşegen değerlerine göre tüm ölçek maddeleri ölçekle ilişkili olduğu belirlenmiştir.

ÖLÖ'nün geliştirilmesi aşamasında elde edilen veri setinin faktör analizi için, örneklem büyüklüğünün uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett testi değerleri ile sınanmıştır. ÖLÖ için Bartlett testi Ki-Kare değerinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüş ($X^2=4403,126$; $p<0,01$) ve KMO katsayısı da 0.941 olarak hesaplanmıştır. KMO değeri .50 değerinden büyük olduğunda örneklem büyüklüğünün yeterli olduğu varsayılabilir (Kalaycı, 2005). Bu sonuçlara göre, toplanan veri setinin örneklem büyüklüğünün, ÖLÖ'nün faktör analizi için yeterli olduğu kanısına varılmıştır.

Yapı Geçerliliği

Öğretmen Liderliği Ölçeğinin (ÖLÖ) açımlayıcı faktör analizi (AFA):

Öğretmen Liderliği Ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

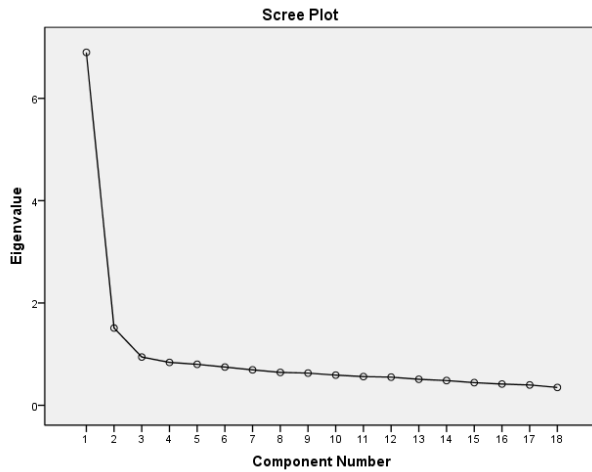
ÖLÖ'nün yapı geçerliğini kestirmede iki temel yöntem kullanılmıştır. Bunlar açıklayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizidir. ÖLÖ için ilk önce 445 veri üzerinde açıklayıcı faktör analizi (AFA) gerçekleştirilmiştir. AFA ile birbirleriyle ilişkili olan değişkenler bir araya toparlanır, böylece veri seti tanımlanır ve özetlenir (Pallant, 2011; Tabachnick & Fidell, 2007). Bu sebepten ÖLÖ'nün maddelerinin birbirleriyle ilişkilerini incelemek ve bu maddelerin kendi aralarında nasıl kümelendiğini tespit etmek amacıyla AFA analizi gerçekleştirilmiştir. AFA analizi sürecinde faktör yüklerinin hesaplanmasında temel bileşenler analizi (Principal Component) metodu, döndürme tekniği olarak ise varimax kullanılmıştır.

AFA gerçekleştirilirken maddelerin çıkarılması ve faktör sayısının belirlenmesinde Büyüköztürk (2015) ve Çeçen (2006) tarafından önerilen; a) her bir faktörün özdeğerinin en az 1 olmasına, b) maddelerin bir tek faktörde yüksek yük değerleri alması veya bir maddenin faktörlerdeki en yüksek yük değeriyle bu değerden sonra en yüksek olan yük değeri ile farkının en az “.10” olması, c) faktöre yüklenen maddelerin içerik ve anlam bakımından tutarlılığı, d) Önemli faktörlerin, herhangi bir maddede açıkladıkları ortak faktör varyansının yüksek olması, e) tüm maddeler tarafından açıklanan varyans oranının “.30” ve daha fazla olması, f) Faktörlerin öz değerlerine göre çizilen çizgi grafiğinde yüksek ivmeli, hızlı düşüşlerin yaşandığı faktör sayısı ölçütleri dikkate alınmıştır.

AFA sonucunda elde edilen ve şekil 1’ de verilen Yamaç Birikinti Grafiğinin incelenmesi ile eğimin kaybolduğu kırılma noktasında X eksenini bileşen sayısının iki olduğu görülmüştür. Bu nedenle ÖLÖ'nün faktör sayısının en az iki olduğuna karar verilmiştir.

Şekil 1

Öğretmen Liderliği Ölçeğinin Yamaç Birikinti Grafiği

AFA ile ÖLÖ'nün, iki faktörden oluşan bir yapı olabileceği kabul edilmiştir. ÖLÖ'nün 23 maddesi içerisinde yer alan M1, M10, M5, M16, ve M20 numaralı maddeler sırasıyla analizden çıkarılmıştır. Sırayla gerçekleşen çıkarımlarda AFA analizi tekrar yapılmıştır. Her bir madde çıkarımında uzmanlara danışılmıştır. Faktör (AFA ve DFA) analizleri sonucunda ölçekten çıkarılan maddeler, bazı istatistiksel değerler ve uzman görüşleri tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. AFA ve DFA sonucunda ÖLÖ'nin madde çıkarımı ile ilgili uzman görüşleri

Öğretmen Liderliği Ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Çıkarılan ölçek madde no	Yapılan analiz türü	Faktör yükü	Madde varlığı ile Açıklanan varyans	Madde çıkarımı ile Açıklanan varyans	Standardize yol katsayıları	Uzman Görüşü
10	AFA	.333	41,724	42,921		Öğretmenin fiziksel görünümüyle ilişkilidir. Diğer vinyetlerde olumlu davranış ve özellikleriyle öğretmenlerin rol model olma özelliği ölçülmüştür.
16	AFA	.361	42,921	43,903		Öğretmenin disiplin sağlama özelliğini ölçen bu vinyetin yapısı başka bir maddede (ters puanlamasıyla) de mevcuttur. Bu anlamada ilgili maddenin çıkartılmasının ölçek yapısına olumsuz etki etmeyeceği düşünülebilir.
1	AFA	.452	44,195	45,284		İlgili madde öğretmenin espri yeteneği ile ilgilidir. Literatürde espri yeteneği lider öğretmen özellikleri içerisinde önemli etken olarak yer almamaktadır.
5	AFA	.486	44,395	45,570		Madde içeriği başka bir maddeyle benzer içeriğe (öğrenci yeteneklerinin farkına varma) sahiptir.
20	AFA	500	45,570	46,714		Öğretmenin mesleki uzmanlığını içeren bir vinyettir. Diğer maddelerin genel olarak bu özelliği ortaya çıkardığı da söylenebilir.
3	DFA				.474	Diğer bir maddeyle benzer yapıyı ölçmektedir.
22	DFA				.382	Maddenin ölçtüğü yapı diğer maddelerle de sağlanmaktadır

Tüm bu madde çıkarımıyla elde edilen AFA sonuçları ile 2 alt faktöre sahip ve toplam varyansın %46,715'ünü açıklayan bir yapı elde edilmiştir. AFA ile birlikte elde edilen faktörler ve maddelere ait faktör yükleri tablo 2' de verilmiştir.

Tablo 2

Öğretmen Liderliği Ölçeğinin Döndürülmüş Bileşenler Matrisi (varimax)

Maddeler	Bileşenler	
	1	2
M8	,687	
M12	,686	
M4	,683	
M11	,673	
M6	,671	
M18	,665	
M9	,663	
M2	,662	
M23	,637	
M7	,626	
M17	,607	
M19	,587	
M3	,580	
M15	,569	
M21		,801
M13		,643
M14		,624
M22		,618

Açıklanan Varyans Toplam: %46,715, Faktör 1: %33,216 ve Faktör 2: %13,499

Öğretmen Liderliği Ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Tablo 2’den ÖLÖ’ye ait AFA sonuçlarına bakıldığında ölçek maddelerine ait faktör yüklerinin .569 ile .801 arasında olduğu görülmektedir. Ölçek maddelerine ait faktör yüklerinin .40’dan yüksek olması ilgili maddelerin öngörülen yapıyı ölçmesinin göstergesi olarak kabul edilmiştir. Aynı faktör altında kümelenen maddeler adlandırılmıştır. AFA sonuçlarına göre 14 maddeden (M8, M12., M4, M11, M6, M18, M9, M2, M23, M17, M19, M3 ve M15) oluşan birinci faktör “Etkileme”, 4 maddeden (M21, M13, m14 ve M122) oluşan ikinci faktör ise “Takım liderliği” olarak adlandırılmıştır.

ÖLÖ’nün alt boyutlarıyla ölçeğin tamamının aynı yapıyı ölçtüğüne kanıt oluşturmak için, alt boyutları arasındaki ve alt boyutlarla ölçeğin toplam puanları arasındaki ilişkisine bakılmıştır.

Tablo 3

Öğretmen Liderliği Ölçeğinin Faktörleri Arasındaki Korelasyon Katsayıları

	Takım Liderliği	Öğretmen Liderliği
Etkileme	r ,603**	,983**
TakımLiderligi	r	,652**

(**): $p < .01$)

Pallant’a (2016) göre, ölçeğin alt boyutları arasındaki korelasyon katsayısının orta düzeyde olması, ölçeğin yapı geçerliğini nitelikli olduğunun göstergesidir. ÖLÖ’nün alt boyutları ve alt boyutlarının ölçek toplam puanı ile korelasyonu incelendiğinde, elde edilen korelasyon katsayılarının .603 ile .983 arasında değiştiği belirlenmiştir. Bu sonuçlar, ÖLÖ’nün alt boyutlarının, toplam puan ile yeterli düzeyde korelasyona sahip olduğunu, ölçeğin yapı geçerliğinin yüksek olduğunu göstermektedir.

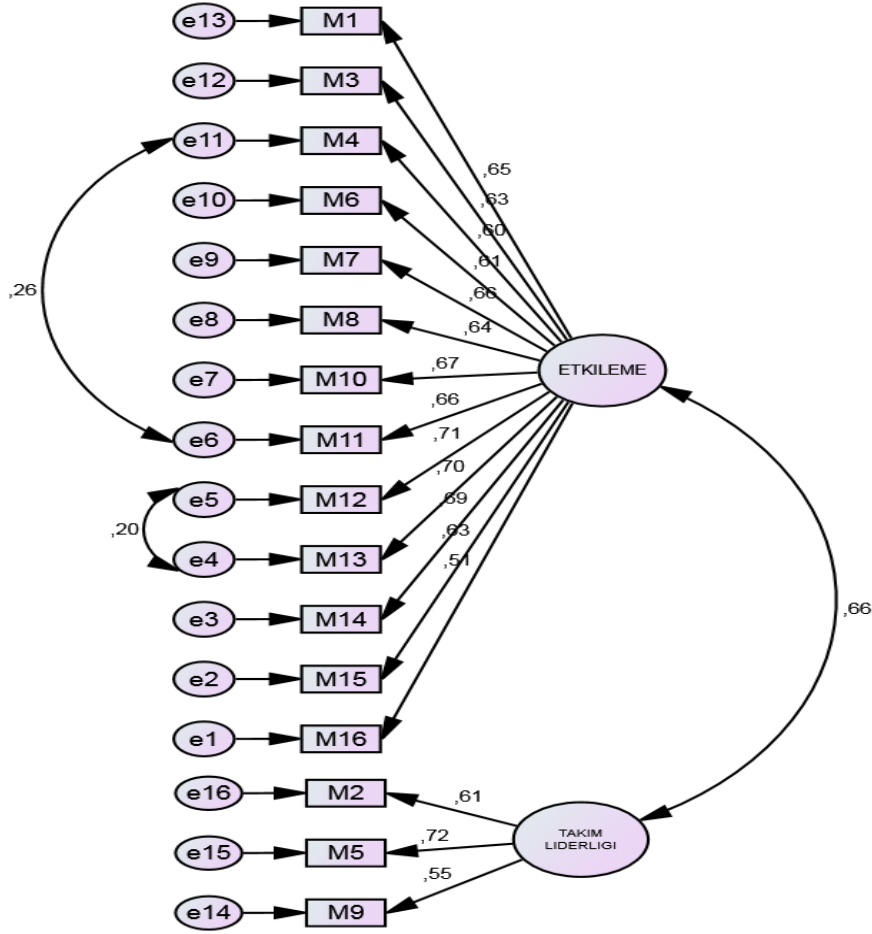
Öğretmen Liderliği Ölçeğinin (ÖLÖ) Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA):

Gerçekleştirilen AFA sonucu ile oluşan 18 maddelik ve iki boyutlu ölçek; 245 kişiye uygulanmış ve elde edilen veri seti ile Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) gerçekleştirilmiştir. Yapılan DFA sonucunda oluşturulan modelde iki maddenin (3 ve 22. madde) hata varyansı oldukça yüksek ve regresyon ağırlığı çok düşük çıktığından modelden çıkartılmasına karar verilmiştir. Bu karara varmadan önce uzman görüşlerine de başvurulmuş, ilgili maddelerin ölçekteki diğer maddelerle benzer yapıyı ölçtüğü göz önünde bulundurularak, çıkartılmaları halinde ölçeğin genel olarak ölçmeye çalıştığı yapıya zarar vermeyeceği kanaatine gelinmiştir (madde çıkarımıyla ilgili işlemler için Tablo 1’e bakınız). Bahsi geçen maddelerin çıkartılmasından sonra elde edilen 16 maddelik ölçeğin madde numaraları yeniden düzenlenmiş, yeni numaralandırmaya uygun model oluşturulmuştur. Daha sonra oluşturulmuş bu model yeniden test edilmiş, gerçekleştirilen analiz sonucunda yenilenen uyum indeksi hesaplamalarında uyum indeksleri için kabul edilebilir değerler elde edilmiştir. Bu işlemler sonucunda Öğretmen Lideliği ölçeğinin geçerliliği için gerçekleştirilen DFA sonucu elde edilen ölçek modeli şekil 2’de sunulmuştur:

Şekil 2

Öğretmen Liderliği Ölçeğinin DFA Sonuçları: Standartlaştırılmış Yol Diyagramları

Öğretmen Liderliği Ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

ÖLÖ'nün DFA ile oluşturulmuş yol diyagramı (bkz. Şekil 2) ölçek maddelerinin standardize yol katsayıları; 0,51 ve 0,72 arasındadır. Kline (2005)'e göre maddelerin standardize yol katsayılarının .50 ve üzerinde ise ilgili maddeler, ilişkili olduğu değişkeni temsil edebilmektedir. Modelde yer alan maddelere ilişkin incelenen standardize yol katsayıları, maddelerin yeteri kadar yordayıcı özelliğe sahip olduğunu göstermektedir. Modele ait uyum indeks değerlerine tablo 3'de yer verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmen Liderliği Ölçeğinin DFA sonuçlarının uyum indeksi değerleri ve karşılaştırılması.

Model	χ^2/sd	GFI	CFI	IFI	AGFI	NFI	RMSEA
	248,363/101=2,459	,957	,963	,963	,943	,940	,046
Uyum Yorumu*	Mükemmel Uyum	Mükemmel Uyum	Mükemmel Uyum	Mükemmel Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Mükemmel Uyum

(*:Şimşek, 2007; Yılmaz & Çelik, 2009; Yılmaz & Jafarova, 2022)

Tablo 3 incelendiğinde, Öğretmen Liderliği Ölçeğinin DFA sonucunda 2 boyutlu olarak elde edilen ölçeğin uyum indekslerinin kabul edilebilir değerler aldığı görülmektedir. Gerçekleştirilen analiz sonucunda Ki kare değerinin serbestlik derecesine oranı ($\chi^2/sd=2,459$); GFI (Goodness of Fit Index) =0,957; CFI (Comparative Fit Index)= 0,963, IFI (Incremental Fit Index)= 0,963; AGFI (adjusted goodness-of-fit index)=0,943 ve NNFI (Non-Normed Fit Index) =0,940; RMSEA değeri ise 0,46 olarak bulunmuştur. Ki kare değerinin serbestlik derecesine oranının “2 – 3” aralığında olması (Kline, 2011),

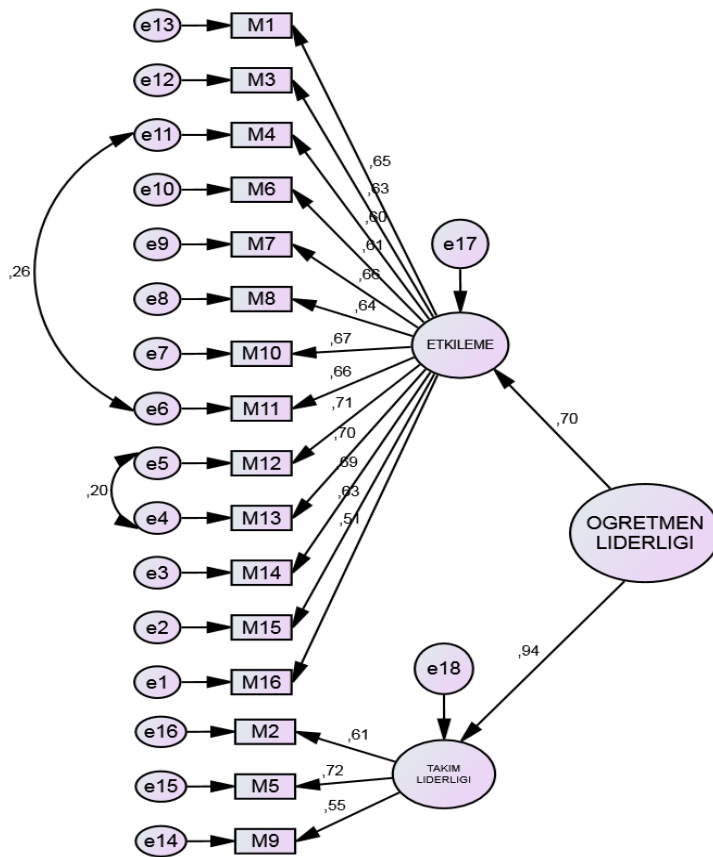
Öğretmen Liderliği Ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

GFI, CFI, IFI ve NNFI uyum indekslerinin 0.95 değerine yakın, RMSEA değerinin 0.07'ten küçük olması modelin verilerle iyi uyum sağladığının simgesi olarak kabul edilebilir. Bu çalışmada geliştirilmekte olan ölçek için elde edilen uyum indeksleri ile ortaya çıkarılan model ve eldeki verilerin iyi uyum gösterdiğinin kanıtı olarak kabul edilebilir. Hesaplanan bazı modifikasyon değerlerine bakıldığında (M4-M11;M12-M13) hata kovaryansları arasında korelasyon saptanmıştır.

Çok boyutlu ölçeklerde ortaya konan çok faktörlü yapı mutlaka ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi ile test edilmelidir (Meydan & Şeşen, 2011). Buradan hareketle ÖLÖ' nün iki boyutundan biri gizil değişken olarak belirlenerek ikinci düzey çok faktörlü modelle test edilmiştir. Gerçekleştirilen bu teste ilişkin ikinci düzey DFA sonuçları şekil 3'de görülmektedir.

Şekil 3

Öğretmen Liderliği Ölçeğinin İkinci Düzey DFA Sonuçları: Standartlaştırılmış Yol Diyagramları

ÖLÖ' nün birinci düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi sonucunda belirlenen Takım Liderliği ve Etkileme boyutlarının bir üst kapsamda Öğretmen liderliğini faktöründe birleşmesini test etmek için ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir (bkz. Şekil. 3). Oluşturulan ikinci düzey faktör analizine yönelik DFA uyum iyiliği değerleri Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 4

Öğretmen Liderliği Ölçeğinin İkinci Düzey DFA Sonuçlarının Uyum İndeksi Değerleri Ve Karşılaştırılması

Model	χ^2/sd	GFI	CFI	IFI	AGFI	NFI	RMSEA
	248,363/101=2,459	.957	.963	.963	.943	.940	.046

Öğretmen Liderliği Ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Uyum Yorumu*	Mükemmel Uyum	Mükemmel Uyum	Mükemmel Uyum	Mükemmel Uyum	Mükemmel Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Kabul Edilebilir Uyum
-----------------	---------------	------------------	------------------	------------------	------------------	-----------------------------	-----------------------------

(*:Şimşek, 2007; Yılmaz & Çelik, 2009; Yılmaz & Jafarova, 2022)

İkinci düzey DFA sonucundaki uyum indeksleri, birinci düzey DFA sonucunda ulaşılan uyum iyiliği indeksleri ile benzerlik göstermektedir. İkinci düzey DFA sonucu ulaşılan uyum indeksleri şöyledir: $\chi^2/sd=2,459$, RMSEA=0.046, GFI=0.957, CFI=0.963, IFI=0,963, AGFI=0,963, NFI=0.940, RMSEA=0.046. Bu sonuçlara göre uyum indekslerinin kabul edilebilir ya da mükemmel uyuma sahip olduğu iddia edilebilir.

ÖLÖ' nün AFA ile yapı geçerliği sonuçlarıyla birlikte gerçekleştirilen birinci ve ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi değerlerine ÖLÖ'nün toplam Öğretmen Liderliği düzeyini belirlemede kullanılabilir niteliklere sahip bir ölçek olduğu söylenebilir.

Ölçeğe ait maddelerin faktör yükleri, alınan puanların ortalaması, alt ve üst grup farkı için t değeri ve standart sapması tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 5

Öğretmen Liderliği Ölçeğinin Üst Ve Alt Grup Farkı İçin T Değerleri, Madde Ortalamaları Ve Standart Sapmaları

Öğretmen Liderliği	Madde no	Üst ve alt grup farkı için t değeri	Madde Ortalama	Standart sapma	
Etkileme	M1	72,158**	2,72	1,67	
	M3	12,460**	3,41	1,44	
	M4	10,491**	3,11	1,43	
	M6	10,633**	3,35	1,47	
	M7	11,663**	3,29	1,34	
	M8	13,261**	3,16	1,39	
	M10	13,941**	3,03	1,44	
	M11	11,218**	3,16	1,42	
	M12	15,656**	2,96	1,46	
	M13	15,899**	3,02	1,41	
	M14	11,834**	3,18	1,49	
	M15	10,885**	3,42	1,48	
	M16	8,468**	3,57	1,58	
	Takım Liderliği	M2	13,266**	2,65	1,43
		M5	8,723**	2,65	1,41
		M9	8,167**	1,78	1,04

(**): p<.01)

ÖLÖ' nün maddelerinin üst ve alt grup madde puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık vardır. Bu sonuçlara ÖLÖ' nün ölçekten yüksek puan ile düşük puan alan bireyleri birbirinden ayırt edebildiği söylenebilir.

ÖLÖ' nün güvenirlğine yönelik bulgular:

ÖLÖ'yü oluşturan maddelerin iç tutarlılığının belirlenmesi için Cronbach-Alpha Katsayısı yöntemi kullanılmıştır. ÖLÖ' nün boyut ve alt boyutlarına ilişkin güvenirlük çalışmasına ait sonuçlar tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 6

Öğretmen Liderliği Ölçeği'nin Ölçek Maddelerine Ait Bazı Güvenirlük Analizi Değerleri

Öğretmen Liderliği Ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

<i>Öğretmen Liderliği Ölçeği</i>	Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı
<i>Etkileme</i>	.902
<i>Takım Liderliği</i>	.701
<i>Öğretmen Liderliği</i>	.903

Tablo 7’den görüldüğü üzere, yapılan güvenilirlik analizlerine göre ÖLÖ’nün “Etkileme” alt boyutu için .902 ve “Takım Liderliği” alt boyutu için .701 hesaplanmıştır. ÖLÖ’nün iç tutarlılık katsayısı .903’dür.

Test tekrar test sonuçları:

ÖLÖ’nün kararlı ölçüm gerçekleştirme düzeyini belirlemek için test-tekrar test yöntemi kullanılmıştır. Bu amaçla ÖLÖ, 103 öğrenciye dört hafta arayla iki kez uygulanmıştır. Gerçekleştirilen iki uygulama puanları arasındaki ilişkinin kestirimi için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı Tekniği ile elde korelasyon katsayısı .807 bulunmuştur. Bu sonuçtan yola çıkılarak ÖLÖ’nün, kararlı bir şekilde güvenilir ölçümler yaptığı söylenebilir.

ÖLÖ’nün puanlaması

ÖLÖ’nün iki alt boyutlu yapısı (Etkileme ve Takım Liderliği) bir üst boyutun bileşeni olma durumu (Öğretmen Liderliği) ve ölçekten toplam puan alınabilirliğine ilişkin ikinci düzey DFA sonuçları ölçeğin toplam puan alınabilecek bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. ÖLÖ’nün puanlamasına ilişkin değerlendirmeleri Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 7

Öğretmen liderliği Ölçeği’nin Puanlama Tablosu

Öğretmen Liderliği Ölçeği’nin alt boyutları	Maddeler	Ölçeğin alt boyut tamamından alınabilecek puan	
		Alnabilecek en düşük puan	Alnabilecek en yüksek Puan
Etkileme	1, 3, 4, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15 ve 16*	13	65
Takım Liderliği	2, 5 ve 9	3	15
Öğretmen Liderliği	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15 ve 16*	9	45

ÖLÖ dereceleme toplamları tekniği ile puanlanmaktadır. Bu tekniğe göre ölçekten alınan puan, ölçekteki maddelere yönelik verilen tepkilere ilişkin puanların toplamından oluşmaktadır (Tezbaşaran, 1996). ÖLÖ ile öğrencilerin öğretmenlerinin liderliklerine yönelik ölçekte bulunan her bir maddeye verdiği tepki, ilgili öğretmenin liderliği ile ilgili o maddeye ait puanını oluşturur. Ölçeğin 16. maddesi ters puanlama gerektiren maddedir. İlgili maddelerin toplanması ile birlikte ÖLÖ’nün toplam ve alt boyutlarının puanları belirlenebilir.

ÖLÖ, alt boyutları ile ayrı ayrı puanlanabilmektedir. ÖLÖ’nün etkileme alt boyutundan alınan puan, 13 ile 65 puan aralığında, takım liderliği ile ilgili puan 3-15 puan aralığında değişmektedir. Öğretmenin ölçekte bulunan her bir boyut ve alt boyuttan aldığı yüksek puan, öğretmenin liderliğe yüksek düzeyde sahip olduğunu, alınan düşük puan ise öğretmenin ilgili alt boyutta ifade edilen liderliğe düşük düzeyde sahip olduğunu göstermektedir.

ÖLÖ’nün geliştirilmesi sürecinde gerçekleştirilen AFA ve DFA, ölçeğin iki alt boyuta sahip bir ölçek olduğu, etkileme ve takım liderliği alt boyutlarının Öğretmen Liderliği üst boyutunda temsil

Öğretmen Liderliği Ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

edildiğini göstermiştir. ÖLÖ'nün kararlı ölçümler yaptığı tespit edilmiştir. ÖLÖ'nün iç tutarlılık katsayılarının kabul edilebilir düzeyde olduğu bulunmuştur. Tüm bu sonuçlara göre, ÖLÖ'nün güvenilir ve geçerli bir ölçek olduğu söylenebilir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Liderlik kavramının doğasının tek kişinin öncülüğünden paylaşılan bir olguya dönüşmesi, öğretmenlerin değişen rolleri okul örgütlerinde faaliyette bulunan öğretmenlerin de lider olarak öne çıkmasına sebep olmuştur. Gerçekleştirilen bir çok araştırma öğretmenlerin liderlik niteliklerine sahip olmasının kurumsal katkısıyla beraber öğrenci gelişimi açısından da önemli etkileri olduğunu (Katyal & Evers, 2004; Sugg, 2013; Wilson, 2016) ortaya koymuştur. Bu araştırma sonuçlarından yola çıkılarak öğretmenlerin liderlik niteliklerine sahip olmalarının eğitimsel açıdan önem arz ettiği söylenebilir. Bu anlamda öğretmenlerin sahip oldukları liderlik beceri düzeylerini tespit etmek amaçlı gerçekleştirilecek çalışmalarda kullanılmak üzere ölçme araçlarına gereksinim duyulabilir.

Alan yazın incelemesi sonucunda öğretmenlerin liderlik becerilerini betimlemeye çalışan çeşitli ölçeklere rastlanmıştır. Fakat bu ölçeklerin farklı kültürlerde geliştirilmiş olduğu, daha çok öğretmenlerin kendi algılarına göre ölçümler yaptığı, öğretmen liderliğinin sınıf dışı, kurumsal boyutları da ilgili oldukları tespit edilmiştir (Akyürek & Özdemir, 2021; Demir, 2014; Katzenmeyer & Moller, 2009; Mansor, Yunus & Yuet, 2018; Tsai, 2017; Wang & Xia, 2020; Yaacob & Don, 2008; Yuet, Yusof & Mohamad, 2016).

Bu sebepten öğrenci algılarına göre öğretmenlerin daha çok öğretim süreci ve öğrencilerle ilgili faaliyetlerini kapsayan vinyete dayalı maddelerden oluşan ölçek geliştirilmeye çalışılmıştır.

Geliştirilmiş olan Öğretmen Liderliği Ölçeği (ÖLÖ) 5'li likert tipi dereceli ölçektir. Toplamda 16 vinyeti kapsayan ölçek iki alt boyuttan oluşmaktadır. Birinci alt boyut daha çok öğretmenin iletişim yeteneklerini kullanarak öğrencileri başarıya güdülemesi, onları motive etmesi, kendisinin rol model oluşturacak özellikleri ile onları etkisi altına alması gibi durumları kapsayan vinyetlerden oluştuğu için bu boyut "Etkileme" olarak isimlendirilmiştir. "Etkileme" alt boyutu toplamda 13 maddeden (1, 3, 4, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15 ve 16. madde) oluşmaktadır. Bu boyutta yer alan vinyete dayalı maddelerden biri şu şekilde örneklendirilebilir:

"Leyla kendi öğretmeni hakkındaki görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir: "Öğretmenimiz derste sorduğu sorularla bizim yaratıcı düşünmemizi sağlıyor, düşündüklerimizi çekinmeden ifade etmemiz için bizi teşvik ediyor, çeşitli yöntemler kullanarak farklı konuları merak etmemiz için bizi yönlendiriyor." *Leyla'nın öğretmenin bu yaklaşımı benim öğretmenimin yaklaşımlarına...* "

katılımcılardan bu maddeye ilişkin kriterlere uygun (1- Benim öğretmenime hiç benzemiyor; 2- Benim öğretmenime benzemiyor, 3- Benim öğretmenime ne benziyor ne benzemiyor, 4-Benim öğretmenime benziyor, 5- Benim öğretmenime çok benziyor) yanıtlar vermesi beklenir. Yanıtlardan elde edilecek yüksek puan öğretmenin ilgili alanda liderlik becerisinin yüksek olduğunun göstergesi olarak kabul edilir.

"Takım Liderliği" şeklinde isimlendirilen ikinci alt boyut ise 2, 5 ve 9.vinyete dayalı maddeleri kapsamaktadır. Bu alt boyutta yer alan vinyete dayalı maddeler ise öğretmenlerin daha çok öğrencilerin birlikte, işbirliği içerisinde çalışmasına olanak sağlaması, okul paydaşları (öğrenciler, veliler, okul müdürü, meslektaşları vb.) ile işbirliği halinde olması gibi niteliklerini ölçmektedir. İlgili boyut içerisinde yer alan maddelerden biri şu şekildedir:

" Ömer, kendi öğretmenini şu şekilde tanıtmaktadır: "Öğretmenimiz ders işlerken genellikle görev ve sorumluluklarımızı belirleyerek bize grup çalışmaları yaptırır. Bu çalışmalar sayesinde biz hem dersleri daha iyi anlıyoruz hem de arkadaşlarımızla aramızdaki işbirliği daha da güçleniyor". *Ömer'in öğretmeni hakkındaki görüşleri benim öğretmenime...* "

Öğretmen Liderliği Ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Yapılan analizler ve uzman görüşleri özetlenecek olursa, ÖLÖ'nün maddelerinin ölçülmesi amaçlanan niteliği ölçebildiği, istenen yapıyı ölçtüğü, yapı geçerliğinin yüksek olduğu, iç tutarlılık katsayılarının iyi düzeyde olduğu, kararlı ölçümler gerçekleştirdiği söylenebilir. Ölçek toplam puan alınabilecek bir yapıya sahip olup, alt boyutları ayrı ayrı puanlanabilmekte, öğretmenlerin boyut ve alt boyutlara ilişkin elde ettiği yüksek puan yüksek düzeyde liderlik niteliğine, düşük puan ise düşük düzeyde liderlik becerisine sahip olduğunun göstergesi olarak kabul edilmektedir. ÖLÖ ile ilgili tüm bu sonuçlar dikkate alınarak geliştirilmiş olan ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu kanısına varılabilir.

ÖLÖ'nün öğretmen liderliğini ortaokul ve lise düzeyinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin bakış açısıyla değerlendirmeye yönelik araştırma yapmak isteyen alandaki uzmanlar tarafından kullanılabilmesi düşünülmektedir. Geliştirilmiş ölçek kullanılarak öğretmen liderliği ve diğer kurumsal bağlamlarla ilgili korelasyonel çalışmalar gerçekleştirilebilir. Ayrıca, ölçeğin daha büyük ve farklı örneklemeler üzerinde çeşitli bağlamlarda sınanması alana katkı sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Akyürek, M.İ. & Özdemir, M. (2021). Öğretmen Liderliği Ölçeğinin Türkçe uyarlaması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(2). pp.488-500.
- Alashwal, M. (2019). Essential professional qualities and skills of an effective and modern teacher. *American Journal of Educational Research*, 7(12). ss. 983-988
- Alexander, C.S. & Becker, H. J. (1978). The Use of vignettes in survey research. *Public Opinion Quarterly*, 42(1), 93-. doi:10.1086/268432
- Aslan, M. (2011). *Öğretmen liderliği davranışları ve sınıf iklimi: Öğretmen ve öğrenci görüşleri bağlamında bir araştırma* (Yüksek lisans tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir
- Ayas, A. (2009). The Importance of teaching profession and current problems in teacher training. *Inonu University Journal Of The Faculty Of Education*, 10(3). pp.1-11.
- Beycioğlu, K. & Şahin, İ. (2017). Liderlik ve Etkileme Süreci. Özdemir, S. & Cemaloğlu, N (Ed.), *Örgütsel Davranış ve Yönetimi içinde* (s.129-148). Ankara: Pegem Akademi.
- Beycioğlu, K. & Aslan, B. (2010). Öğretmen liderliği ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *İlköğretim Online*, 9(2), 764-775.
- Bozak, A. (2019) Öğretimsel Liderlik ve Öğretmenin Liderlik Rolü. Sarıgöz, O., Tösten, R. & Baş, M. (Ed.), *Sınıf Yönetimi içinde* (s.224-240). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bryman, A. & Cramer, D. (2001). *Quantitative data analysis with SPSS release 10 for Windows*. London: Routledge.
- Büyükoztürk, Ş. (2015). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Can, A. (2018). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Can, N. (2014). *Öğretmen liderliği*. Ankara: Pegem Akademi.
- Can, N. (2009). Öğretmenlerin sınıfta ve okulda liderlik davranışları. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2). 385-399.
- Cheng, C. K. (2009). Revitalizing teacher leadership via bureaucratic-professional practices: A structural equation model. *The Asia-Pacific Education Researcher*, 18, 283-295. <http://doi.org/dsz8fr>
- Colak, I., Altinkurt, Y. & Yilmaz, K. (2014). The Relationship between teachers' teacher leadership roles and organizational commitment levels. *Educational Process: International Journal*, 3(1-2), 35-51. DOI: 10.12973/edupij.2014.312.3
- Cosenza, M.N. (2015), "Definitions, Structures, and Cultures that Promote Teacher Leadership: Making Sense of Section Two", Hunzicker, J. (Ed.) *Teacher Leadership in Professional Development Schools*, Emerald Publishing Limited, 191-198. <https://doi.org/10.1108/978-1-78743-403-520181014>
- Cretu, D. (2017). Fostering 21st century skills for future teachers. *The European Proceedings of Social & Behavioural Sciences*, 7th International Conference. ss.671-681.
- Çakırcı, M.A. (2017). *Lider öğretmen*. Bursa: Ekin Yayınevi.

Öğretmen Liderliği Ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

- Çeçen, A. R.(2006). Duyguları Yönetme Becerileri Ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(26). ss. 101-113.
- Demir, K. (2014). Öğretmen Liderliği Kültürü Ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *İlköğretim Online*, 13(2), pp.334-344.
- Deniz, L. & Hasańeıbiođlu, T. (2003). Öğretmen liderlik stillerini belirlemeye yönelik bir ölçek çalışması. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 17, pp.55–62.
- DeVellis, R. F. (2014). *Ölçek geliştirme: Kuram ve uygulamalar* (Çev. Ed. T. Totan). Ankara: Nobel Akademik.
- Fairman, J. & Mackenzie, S. (2012). Spheres of teacher leadership action for learning, *Professional Development in Education*, 38(2), 229-246, DOI: 10.1080/19415257.2012.657865229-246.
- Greenlee, B. J.(2007). Building teacher leadership capacity through educational leadership programs. *Journal of Research for Educational Leaders*, 4(1), pp.44-74.
- Guenzler, A. M. (2016). *Teacher leadership and teacher efficacy: A correlational study comparing teacher perceptions of leadership and efficacy and teacher evaluation scores from the North Carolina educator evaluation system*. (Unpublished doctoral dissertation), Gardner-Webb University, US.
- Gürbüz, S. & Şahin, F. (2018). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Felsefe, Yöntem, analiz (5.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Güven, Y. (2015). *Lider öğretmenlerin okul kültürüne etkileri*. (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Harris, A. (2003). Teacher leadership as distributed leadership: heresy, fantasy or possibility? *School Leadership and Management* 23(3). 313-324. DOI: 10.1080/1363243032000112801
- Harrison, C. & Killion, J. (2007). Ten roles for teacher leaders. *Educational Leadership*, 65(1), 74.
- Hook, D. P. (2006). *The Impact of Teacher Leadership on School Effectiveness in Selected Exemplary Secondary Schools*. (Doktora Tezi). A&M University, Texas
- Hughes, R. & Huby, M. (2002). The application of vignettes in social and nursing research. *Methodological Issues in Nursing Research*, 37(4), 382–386. doi:10.1046/j.1365-2648.2002.02100.x
- Hughes, R. & Huby, M. (2002). The application of vignettes in social and nursing research. *Methodological Issues in Nursing Research*, 37(4), 382–386. doi:10.1046/j.1365-2648.2002.02100.x
- İnanır, B. (2020). *Öğretmenlerin işle bütünleşme düzeyleri ile okul iklimi ve öğretmen liderliği arasındaki ilişkilerin incelenmesi* [Investigation of the relationship between teachers' work engagement and school climate and teacher leadership]. (Yüksek lisans tezi). Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Kabler, A. L. (2013). *Understanding the Relationship between School Culture and Teacher Leadership*. (Unpublished doctoral dissertation). Phoenix, Arizona: Grand Canyon University.
- Katyal, K. R. & Evers, C. W. (2004). Teacher leadership and autonomous student learning: adjusting to new realities. *International Journal of Educational Research*. 41, pp. 367-382.
- Katzenmeyer, M., & Moller, G. (2009). *Awakening the sleeping giant: Helping teachers develop as leaders* (3rd ed.). Thousand Oaks: CA: Corwin Press.
- Lai, E. & Cheung, D. (2015). Enacting teacher leadership: The role of teachers in bringing about change. *Educational Management Administration & Leadership*, 43(5), 673-692. doi:10.1177/1741143214535742
- Lambert, L. (2003). Leadership redefined: an evocative context for teacher leadership. *School Leadership & Management*, 23(4), pp.421–430. doi:10.1080/1363243032000150953
- Leithwood, K. & Jantzi, D. (1999). The Relative effects of principal and teacher sources of leadership on student engagement with school. *Educational Administration Quarterly*, 35. 679-706
- Lunenburg, F.C. (2010). Schools as open systems. *Schooling*, 1(1). pp. 1-5.
- Mansor, M., Yunus, J.N. & Yuet, F.K.C. (2018). Validity and reliability of the Teacher Leadership Inventory in Malaysian educational context. *International Journal of Academic Research in Progressive Education and Development*, 7(3), 480–488. DOI: 10.6007/IJARPEd/v7-i3/4566
- Meydan, C. H. & Şeşen, H. (2011). *Yapısal Eşitlik Modellemesi ve AMOS Uygulamaları*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Öğretmen Liderliği Ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

- Muijs, D & Harris, A. (2006). Teacher led school improvement: Teacher leadership in the UK. *Teaching and Teacher Education* 22(8), 961–972. DOI: 10.1016/j.tate.2006.04.010
- Muijs, D. & Harris, A. (2003). Teacher leadership—improvement through empowerment?an overview of the literature. *Educational Management Administration & Leadership* 31(4). 437-448. DOI: 10.1177/0263211X030314007
- Okilwa, N.S.A. and Robert, C. (2018). Teacher Leadership. In *The TESOL Encyclopedia of English Language Teaching* (eds J.I. Lontas, T. International Association and M. DelliCarpini). <https://doi.org/10.1002/9781118784235.eelt0875>
- Özcan, S. (2001). İstatistiksel proses kontrol tekniklerinden Pareto analizi ve çimento sanayinden bir uygulama. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(2), 151-174.
- Özel, N. (2016). Bilgi ve iletişim teknolojilerinin etkisiyle değişen bilgi kaynakları, hizmetleri ve öğrenme ortamları. *Milli Eğitim*, 209, ss.270-294.
- Öztürk, N. & Şahin, S. (2017).Eğitim örgütlerinde örgüt kültürü ve öğretmen liderliği: lider-üye etkileşiminin aracılık rolü. *İlköğretim Online*, 16(4), 1451-1468. doi: 10.17051/ilkonline.2017.342967
- Pallant, J. (2016) *SPSS Survival Manual: A step by step guide to data analysis using SPSS program*. London: McGraw-Hill Education
- Pang, N.S. & Miao, Z. (2017). The roles of teacher leadership in Shanghai education success. *Bulgarian Comparative Education Society Conference Books*. 15.
- Riel, M., & Becker, H. J. (2008). Characteristics of teacher leaders for information and communication technology. In J. Voogt & G. Knezek (Eds.), *International handbook of information technology in primary and secondary education* (pp. 397–417). New York, NY: Springer.
- Rooks, G., Raub, W., Selten, R. & Tazelaar, F. (2000). How Inter-firm Co-operation Depends on Social Embeddedness: A Vignette Study. *Acta Sociologica*, 43(2), pp.123–137. doi:10.1177/000169930004300203
- Rutherford, C. (2006). Teacher leadership and organizational structure:The implications of restructured leadership in an Edison school. *Journal of Educational Change* 7(1), 59-76. DOI:10.1007/s10833-006-0013-4
- Saydullayeva F, A.& Raxmonova L.O. (2021). Key qualities of a modern teacher leader. *Journal of Pedagogical Inventions and Practices*, 3. ss.49-50.
- Shen, J., Wu, H., Reeves,P., Zheng, Y., Ryan, L. & Anderson, D. (2020). The association between teacher leadership and student achievement: A meta-analysis. *Educational Research Review*, 31. ss.1-19. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2020.100357>
- Sinha, S., Hanuscin, D., Rebello, C., Muslu, N & Cheng, Y. (2012). Confronting Myths about Teacher Leadership. *European Journal of Physics Education*, 3 (2), 12-21.
- Sugg, S. A. (2013). *The relationship between teacher leadership and student achievement*. (Unpublished doctoral dissertation). Eastern Kentucky University, Richmond. <https://encompass.eku.edu/etd/138>
- Şimşek, Ö.F. (2007). *Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş, Temel İlkeler ve LISREL Uygulamaları*. Ankara: Ekinoks.
- Tsai, K.C. (2017). Development of the Teacher Leadership Style Scale. *Social Behavior and Personality An International Journal*, 45 (3). 477-490.
- Wang, M., & Xia, J. (2020). A scale for measuring teacher leadership in early childhood education in China: Development and validation. *Educational Management Administration & Leadership*, 1-23.
- Warren, L.L. (2021). The Importance of teacher leadership skills in the classroom. *Education Journal*, 10(1). pp. 8-15. doi: 10.11648/j.edu.20211001.12
- Wilson, S. J. (2016). *Examining the relationship between teacher leadership styles and student achievement*, (Unpublished doctoral dissertation). Texas: Our Lady of the Lake University faculty of the Department of Leadership Studies.
- Worthington, R. L.& Whittaker, T. A. (2006). Scale Development Research: A Content Analysis and Recommendations for Best Practices. *The Counseling Psychologist*, 34(6), 806–838. doi:10.1177/0011000006288127
- Wynne, S. M. (2004). *A study of the relationships between teacher leadership and school culture in secondary schools within the Eastern School District on Prince Edward Island*. Stratford, PE:

- University of Prince Edward Island.
- Yaacob, W.S.W & Don, Y (2018). Teacher leadership model: roles and values. *Journal of Pedagogical Research*, 2(2), 112-121.
- Yılmaz, E., & Jafarova, G. (2022). Development of Data Driven Decision Making Scale: A Validity and Reliability Study. *Research on Education and Psychology*, 6 (Special Issue), 69-91.
- Yılmaz, V. & Çelik, H. (2009). *LISREL ile Yapısal Eşitlik Modellemesi -I*. Ankara, Pegem Akademi
- Yiğit, Y., Doğan, S. & Uğurlu, C. T. (2013). Öğretmenlerin öğretmen liderliği davranışlarına ilişkin görüşleri. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 2(2), 93-105. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cije/issue/4275/57587>
- Yuet, F.K.C., Yusof, H. & Mohamad, S.I.S. (2016). Development and validation of the Teacher Leadership Competency Scale. *Malaysian Journal of Learning and Instruction*, 13 (2). 43-69.
- Yusof, H., Al-Hafiz Osman, M.N. & Noor, M.A.M (2016). School culture and its relationship with teacher leadership. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 6 (11). ss. 272-286. DOI: 10.6007/IJARBS/v6-i11/2396

Extended Abstract

Leadership comes to the fore as one of the characteristics today's teachers need to have. When teacher leadership is taken into consideration in terms of in-class activities, it can be expressed as skills of designing education and training processes in line with students' individual development levels, engaging students in the lessons willingly and guiding students to continuously develop themselves (Can, 2014). However, teachers' leadership activities have in time been carried outside classrooms (Guenzler, 2016). Petrie (1995) associated this leadership carried outside the classroom with activities such as teachers' sharing information about the best applications in vocational meetings held in schools and doing mentoring for teacher candidates (Cosenza, 2015).

Studies have shown that teacher leadership has significant contributions in terms of students' success and in the institutional level in various dimensions. In this respect, it can be stated that identification of the level of leadership skills of teachers working in schools is important. It was considered in line with this demand that there might be a need for valid and reliable measurement tools to be used in studies related to teacher leadership. As a result of the literature review, it was seen that there are certain scales which attempt to describe leadership skills of teachers. It was seen that a majority of these scales were developed to describe leadership skills through the perception of teachers and that they rather dealt with institutional dimensions. In The Teacher Leadership Style Scale, developed to describe teacher leadership according to students' views (Tsai, 2017), mostly leadership styles were dealt with. Apart from that, it was considered that developing a new scale would contribute to the literature due to factors such as the scale's having been tested in a different culture and the lack of a scale which describes the leadership skills of teachers in Turkey through the view point of students. Taking into consideration that the participants of the Teacher Leadership Scale (TLS) will be consisting of students, it was decided that use of items based on vignettes (short stories) would be suitable to concretize the measured structure and to obtain more productive participant replies. In the study carried

Öğretmen Liderliği Ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

out in this light, it was aimed at developing a valid and reliable measurement tool which contains items based on vignettes to measure teacher leadership skills of teachers according to the views of students.

The sample of the study consists of 690 students in middle-school and high-school levels in Konya's central districts in the 2021-2022 academic year. Within the scope of the study's aim, it was planned to develop a draft scale. Prior to developing the scale, 82 teachers were asked to describe the leadership skills a teacher needs to have in an open-ended manner and these characteristics were turned into a list. The priority order of these characteristics were determined through the pareto analysis. During the development of the draft scale, the related literature was reviewed and domain and linguistic experts were consulted. After the evaluation of the experts and the necessary arrangements, a draft scale consisting of 23 items was created.

In this study, in which a systematic approach was followed, Exploratory and Confirmatory Factor Analyses were used. The factor analyses were done using the data obtained from the 690 students (445 for EFA and 245 for CFA). As a result of EFA, it was determined that the scale consisted of 18 items based on vignettes and 2 sub-dimensions. Taking the related literature into consideration, it was decided to classify these dimensions as "Influence" and "Team Leadership". CFA was done on this structure of the Teacher Leadership Scale (TLS) and 2 items (vignettes) were excluded as a result. It was determined through a second level CFA that the tested scale's adaptive values were at an acceptable or perfect level. The t values of the TLS's upper and lower group difference showed that the scale is able to measure the structure in question in a differentiating manner. In order to determine the reliability of the scale, Cronbach alpha internal consistency coefficients were calculated. When the results of the reliability analyses were analyzed in terms of the scale's dimensions, it was determined as .902 for the "Influence" sub-dimension of TLS and as .701 for the "Team Leadership" sub-dimension of the scale. The internal reliability coefficient of TLS was determined as .903.

The developed Teacher Leadership Scale (TLS) is a five point Likert type scale. The scale which consists of a total of 16 vignettes has two sub-dimensions. The first sub-dimension of the scale which was classified as "Influence" consists of a total of 13 items. The second sub-dimension of the scale classified as "Team Leadership" consists of items based on vignettes 2, 5 and 9.

To summarize the analyses and the views of the experts, the TLS's items are able to measure the targeted characteristics and the desired structure, the scale's validity is high, its internal consistency coefficients are at a good level and the scale is able to do definite measurements. The scale has a structure that allows the receipt of a total score, its sub-dimensions can be scored separately and the high scores teachers can receive from the dimensions and the sub-dimensions point out to a high level of leadership quality, whereas a low points point out to a low level of leadership quality. In view of all these results on the TLS, it can be stated that this developed scale is valid and reliable.